

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De Nomine, & definitione Periodi. Capvt V.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

Μείζονα τ' εἰσοῦσθαι καὶ πείσασθαι δῆκεν
ἰδέσθαι

Κα-δδὲ κάρηθ

Οὐλας ἦκε κόμας ὑακωνδινῶ ἀνθε.
ὁμοίας.

Haud dissimili ratione, sine numeris quasi
pennis, & centomibus hispida videtur oratio:
mox eorum decore temperata, laeta, florens,
illustris emicat.

Tantum in periodis ad exornatiuam praesertim orationem momenti sum est, ut quadriga alba videantur, quibus Regina triumphat eloquentia. Has si omni ex parte sustuleris, Rhetoricam peditem, humilem, & abiectam facias necesse est. Neque verò cum periodon laudo, grandes illas ubique verborum circumscriptiones probari velim, cum etiam contractiores multum habeant venustatis. Exempla affert Halicarnassensis ex Platone, Demosthene, & AEschine.

P L A T O.

Πλάτωνα
ἐν ἐπιταφίῳ
λόγῳ

Ἐργων γὰρ εὐπραχθέντων λόγῳ χαλῶς
ρήθνεντι, μνήμη, καὶ κόσμος γίνεται τοῖς πρά-
ξασιν παρὰ τ' ἀκυσάντων. Quae licet brevis
sit, habet tamen additamenta, ad explendum
numerus.

DEMOSTHENES.

Ὁ γὰρ οἷς ἀν ἐγὼ ληθεῖν ταῦτα
πράττων καὶ κατακνευθῆναι, οὐτ' ἔμοι
πολεμεῖ, καὶν μήπω βλάβη, μηδὲ το-
ξείη.

AESCHINES.

Ἐπὶ σωτῶν χαλεῖς, ἐπὶ τοῖς νόμοις χα-
λεῖς, ἐπὶ τῇ δημοκρατίᾳ χαλεῖς.

Hæc, inquit, quamvis contorta, & rotunda, numerosæ suavitatis verbis augentur, quæ si dissolvas, florem gratiæ sustuleris.

De Nomine, & definitione
Periodi.

CAPVT V.

Periodus dicta est metaphora ducta à cursu circula, quem cursores obibant in stadio. Definitur à Demetrio Phalereo.

Σύνθεσις περιηγημένη, & σύστημα ἐκ κώλων ἢ κομμῶτων εὐκαταστροφῶν, πρὸς τὴν δianoian τὴν ὑποκειμένην ἀποηρισμένῃ.

Demetrius Phaler. de eloc. Arist. Rhetoric.

Ab Aristotele tertio Rhetorico. um λέξις ἀρχὴν ἔχουσα καὶ τελευτῆν. Pleniùs, & clariùs à Cornificio describitur. Densa, & continens frequentatio verborum, cum absolute sententiarum. Cicero modo ambitum, modò comprehensionem verborum, alias complexionem, nonnunquam circuitum, conuersionem, orbem, clausulam, continuationem nominat. Ex quibus satis apparet, quid sit periodus. Talis autem videtur iust, in oratione pro Caccinna. [Si quantum in agro, locisque desertis audacia potest, tantum in foro, atque in iudicijs impudentia valeret. Non minus in causa cederet Aulus Caccinna, Sexti Eburni impudentiæ, quantum in vi facienda cessit audaciæ.] Hæc 4. Colis factis aperte distinguitur.

Cauendum est porro vehementer, ne iusta periodi explenda gratia, quo melius cadat, aut voluatur oratio, inania quadam verba inculcemus, quasi complementa numerorum. Nihil frigidius est, puerilius, & a vera, germanaque eloquentia magis alienum, quam

Quid sit cauendum in periodo.

ubi materia non patitur, sed res est pressa, & rotunda. (qualia multa in tertia dicendi figura occurrunt) efferenda, periodorum tractu inane distendere orationem. Præterea notandum aliam esse vinctam, aliam solutam orationem. Vincta proprie dicitur, quæ periodis decurrit, soluta, quæ licet suos pedes, & numeros habeat, non est tamen his circumscriptionibus certa lege recurrentibus illigata. Talis est Herodoti ut plurimum locutio. Talia etiam in Demosthene, & Cicero multa occurrunt. Talis est, in quibus non est periodorum ratio requirenda.

Aristoteles fufam elocutionem comparat cum Dithyramborum Anaboli, quæ sunt longæ sermonis excursions, stata lege minime

Arist. l. 3. Rhet. c. 9.

recurrentes. Verlam verd, quæ dicitur periodus, cum strophis, & antistrophis Lyricorum.

De diuisione Periodi.

Pneumate, Clauis, Chiasmo, &c.

CAPVT VI.

Periodorum variae traduntur à Rhetoribus diuisiones, quarum aliae ad sensum verbum, aliae ad structuram pertinent. Ego, vt omnem ambiguitatem submoueam, grauioribus primùm diuisiones afferam, minutias deinde suo loco discutiam.

Primum, vna est, quæ ab Hermogene appellatur πνεύμα, spiritus, & definitur σύνδεσις λόγου διάνοιαν ἀπαρτίζον ἐν κύλοις, καὶ κόμμασι μετὰ ἄλλων πρὸς τὴν διάρκειαν τῆς πνεύματος κατὰ τὴν φωνὴν τῆς λέξεως. Structura orationis, quæ sensum membri, incisiſque definitum, ad oratoris spiritum, & vocem accommodat. Talis dicitur iusta periodus.

Alia dicitur Clauis, ἢ κλείς ἵσοπον τινὰ, ἢ ἀληθινὴ περίοδος τῶ ὄλε ἐπιχειρήματι ἀναγκαστικῆ συνοδος. Decursus totius argumenti breuiter comprehensus, Et hæc tam communis est Rhetorum, quàm dialecticorum. Appellatur autem clauis, quod vt clauis ostium, sic expeditè referat vim argumenti.

Aliae nomen habent à diuersis figuris, quibus contextuntur, inter quas nobilis est χιαζομένη.

Est autem periodus χιαζομένη, cum in quadrimembri circuitu, vtriusque propositionibus ambæ redditiones respondent, & contra, vt apud Demosthenem Olynth. 2.

Ὁ μὲν γὰρ Φίλιππος ὅσω πλείονα ὑπὲρ τὴν ἀξίαν πεποιήκε τὴν αὐτῷ, τοσούτω δαυματοτέρος παρὰ πᾶσιν νομίζεται. Ὑμεῖς δὲ, ὡ ἀνδρες Ἀθηναῖοι, ὅσω χεῖρον ἢ προσήκε κέρρηδε τοῖς πράγμασι, τοσούτω πλείονα ἀσχύνω ἀφληκατε; Etenim Philippus, quo plura supra suam ipsius dignitatem fecit, eo plus habet apud omnes admirationis. Vos autem, viri Athenienses, quò peius, quam par erat, rebus vñ estis, eò maiori dedecore afficiimini.

Dicitur autem χιαζομένη, quasi decussata à χ litera, quæ crucis in modum interfecantibus seipsas duabus obliquis lineis figuratur. Vnde & χιαζομένη figura, quando quatuor propositis, tertium secundo respondet, & conuenit quantum primo.

Chiasmus.

Alia ἰσοκέλης & ἰσόπλευρος, hoc est, quadrata, quatuor membris æqualibus constans.

Alia rotunda στρογγύλιας ἀπὸ διετρενομένη, rotundè, & concinnè, quasi torno facta, vt loquitur Plutarch. de auditione. Itaque nomen potius est omnium elegantium periodorum generale, quàm speciale.

Alia ὀπτημητικῆ, siue increpatoria dicitur, breuis, & expedita, vt Φίλιππος ἀνὲξ αὐτῶ τοῖς θεοῖς, ταῦτα ὑμῶν τινες ἐνθάδε ποιεῖσιν, Philippus quidem à Dijs postularet, ea ipsa, quæ vestrum plerique faciunt.

Demost. Olynth. 2.

Alia γνωμικῆ, sententiosa, vt εὐπράττειν παρὰ τὴν ἀξίαν ἀφορμὴ τῆ κακῶς φροσῆν τοῖς ἀνόητοις γίνεται. Prosperis rebus vt supra meritum, stultis occasio est malè sentiendi.

Alia ἀποφαντικῆ, enuntiatiua, quæ fit per rectos casus, vt ἀλλ' ὁ τὴν εὐβοίαν ἐν αἴνος σφετερίζομαι.

Alia per interrogationem, vt τις γὰρ ὁ τὴν εὐβοίαν σφετερίζομενος; τίς ὁ κατὰ λαμβάνων Ὄρεον, Quis Eubœæ sibi vendicat? quis cepit Oreum?

Alia ἐλεγκτικῆ, redargutoria, vt si dicas, num hic ipse est, qui Eubœam sibi vendicauit, qui cepit Oreum.

Afferit & δεικτικὰς, & ἀρνητικὰς, & ἀπογορευτικὰς, demonstratiuas, negatorias, prohibitiuas. Sed Græculæ sunt istæ diuisionum minutie, nunc ad cæteras partitiones veniamus, quæ ex periodi partibus, & membris colliguntur.

De partibus Periodi.

CAPVT VII.

Dvæ sunt periodi partes, Colon, siue membrum, siue intermissio, & Comma, quod intercisio pariter, & articulus nominatur.

N n 2

Mem.